

UNELE PROBLEME CE APAR ÎN APLICAREA PRINCIPIULUI PRUDENȚEI LA RAPORTAREA ELEMENTELOR PATRIMONIALE ÎN CONDIȚII ECONOMICE INFLAȚIONISTE

Victoria CIUBOTARU

Academia de Studii Economice din Moldova

This article refers to main problems that occur in applying the prudence principle in reporting property items in inflationary economic conditions. It states the fact that prudence principle understates the value of assets to be reported in inflationary economic conditions. That is why, in such situations, the provisions of prudence principle are proposed to be revised by taking into account the adjusted historical cost of the assets reported.

Nu este noutate că de la obținerea independenței și până în prezent economia Republicii Moldova continuă să se confrunte cu fenomenul inflaționist, care a cunoscut diferite forme, de la hiperinflație (1991-1994) până la inflație galopantă (1995-prezent), având consecințe nefavorabile atât asupra economiei, cât și asupra politicii și întregii societăți.

Actualmente, inflația face obiectul de studiu nu doar al macroeconomiei, dar și al contabilității prin prisma efectelor sale asupra elementelor patrimoniale ale întreprinderii. În astfel de condiții, conducătorii întreprinderilor vor să se asigure de credibilitatea informațiilor contabile prezentate în rapoartele financiare, fapt ce determină contabilitatea să ia măsuri în vederea respectării caracteristicilor calitative ale informațiilor furnizate.

Aplicarea principiului prudenței la raportarea elementelor patrimoniale în condiții economice inflaționiste, conform căruia activele și veniturile trebuie raportate astfel ca să nu fie supraevaluate, iar pasivele și cheltuielile subevaluate, duce la distorsionarea informațiilor prezentate în rapoartele financiare și induce în eroare utilizatorii. Astfel, în cazul raportării investițiilor pe termen scurt, de exemplu, principiul prudenței prevede ca acestea să fie prezentate în bilanțul contabil la valoarea cea mai mică dintre valoarea de intrare și valoarea de piață (SNC 25, art.15). Conducându-ne de prevederile acestui principiu, într-o economie inflaționistă valoarea de intrare a investițiilor va fi permanent inferioară celei de piață, deoarece în condiții de creștere a prețurilor valoarea de piață a investițiilor la fel crește. Prin urmare, activele vor fi subevaluate în permanență și nu vor reflecta valoarea lor reală la data de raportare.

Pentru a demonstra ineficiența prevederilor actuale ale principiului prudenței în raportarea elementelor patrimoniale în condiții de inflație, ne-am propus să studiem impactul inflației asupra raportării investițiilor pe termen scurt.

Efectul inflației asupra investițiilor pe termen scurt variază în funcție de tipul titlurilor de valoare deținute de întreprindere. Conform SNC 25 „Contabilitatea investițiilor”, în componența titlurilor de valoare se disting titluri recuperabile și nerecuperabile. De tipul titlului de valoare depinde venitul din investiții (venituri fixe, sub formă de dobânzi din deținerea de obligațiuni sau cambii, și venituri variabile, sub forma dividendelor din acțiuni). Respectiv, comportamentul prețurilor de piață variază în funcție de evoluția inflației și de tipul titlului.

Astfel, în cazul deținerii titlurilor de valoare recuperabile, determinarea efectelor inflației reprezintă o problemă cu două aspecte. Primul aspect ține de determinarea efectelor inflației în condițiile existenței unei piețe reglementate, adică prezenței prețului de piață. Dacă prețul de piață depășește valoarea de intrare a titlurilor, efectul negativ al inflației este parțial sau în întregime compensat de creșterea prețului. Însă, dat fiind faptul că principiul prudenței nu permite reflectarea titlurilor în bilanțul contabil la o valoare superioară costului de intrare, acestea rămân a fi subevaluate.

Dacă prețul de piață al titlurilor este mai mic decât valoarea de intrare, întreprinderea va fi nevoită să raporteze acțiunile la valoarea de piață (cea mai mică), care generează nu doar pierderi din scăderea prețului de piață, ci și pierderi din inflație. Astfel, efectul negativ al inflației este amplificat de aplicarea principiului prudenței.

Al doilea aspect ține de determinarea efectelor inflației în lipsa pieței reglementate; respectiv, nu există preț de piață. În astfel de situație, întreprinderea nu poate aplica principiul prudenței și va evalua portofoliul său la valoarea de intrare. Prin urmare, pierderea din deținerea acestui portofoliu va fi una din inflație.

În cazul deținerii titlurilor de valoare nerecuperabile (acțiunilor), teoria economică sugerează că tendința de creștere a prețurilor de piață la aceste titluri va urma evoluția nivelului general al prețurilor. În această ordine de idei, sunt posibile două situații: 1) când prețul de piață al titlurilor crește într-un ritm mai mare decât IPC și 2) când prețul de piață crește într-un ritm mai scăzut decât IPC.

În situația când prețul de piață al acțiunilor crește într-un ritm mai mare decât IPC, diferența dintre valoarea actualizată la IPC și prețul de piață presupune pentru întreprindere un câștig din deținere, care nu se înregistrează în contabilitate în virtutea aplicării principiului prudenței. Astfel, valoarea acțiunilor deținute de întreprindere rămâne a fi subevaluată până în momentul vânzării lor.

În a doua situație, când prețul de piață al acțiunilor crește într-un ritm mai lent decât IPC, diferența dintre valoarea actualizată la IPC și prețul de piață va reprezenta pentru întreprindere pierdere din deținere. Această pierdere este amplificată de aplicarea principiului prudenței, dat fiind faptul că întreprinderea va crea provizioane pentru depreciere în limita prețului de piață și va raporta acțiunile la valoarea de piață, care este mai mică decât valoarea actualizată la inflație.

Să examinăm în continuare următorul exemplu.

Presupunem că la 31.12.2006 întreprinderea deține un portofoliu format din următoarele titluri de valoare, grupate pe perioade de achiziție (Tab.1):

Tabelul 1

Informații inițiale referitoare la situația investițiilor pe termen scurt, anul 2006

Titluri de valoare pe termen scurt	Luna intrării în patrimoniul întreprinderii	Valoarea de intrare, lei
obligațiuni	februarie	9 000
obligațiuni	martie	15 000
acțiuni	august	65 000
cambii	septembrie	3 000
acțiuni	noiembrie	25 000
cambii	noiembrie	16 000
În total	x	133 000

Pentru a determina efectele inflației asupra portofoliului acestei întreprinderi, vom aplica factorii de conversie la inflație, determinați în baza ratei actuale a inflației din Republica Moldova în anul 2006 (Tab.2).

Tabelul 2

Rata inflației și factorii de conversie la inflație în Republica Moldova pentru anul 2006

Indici	ian.	feb.	mart.	apr.	mai	iunie	iulie	aug.	sept.	oct.	noiem.	dec.
Rata inflației, %	1,9	1,4	1,5	1,0	1,2	0,2	-0,4	0,8	1,1	1,6	1,7	1,2
Factorul de conversie la inflație*	1,14	1,119	1,103	1,087	1,076	1,063	1,061	1,066	1,057	1,046	1,029	1,012

* Factorul de conversie, de exemplu în luna noiembrie, s-a determinat după formula: Factorul de conversie = $1 + \text{Rata cumulativă a inflației (noiembrie-decembrie, \%)/100\%}$; $1,029 = 1 + 2,9\%/100\%$, unde $2,9\% = (1 + 1,2\%/100\%) \cdot (1 + 1,7\%/100\%) - 1$.

¹ Sursa: Raportul anual al Băncii Naționale a Moldovei, 2006.

După cum se observă din Tabel, la 31 decembrie 2006 întreprinderea a obținut o pierdere din deținerea titlurilor de valoare în mărime de 11974 lei, ceea ce constituie 9% ($(11974/133000) \cdot 100\%$) din valoarea de intrare a titlurilor. Mărimea pierderii este rezultatul influenței a doi factori: 1) micșorarea prețului de piață a hârtiilor de valoare (creșterea prețului de piață peste valoarea de intrare nu se contabilizează) și 2) creșterea nivelului general al prețurilor. Astfel, în rezultatul scăderii prețului de piață al titlurilor, întreprinderea a pierdut din deținere 4550 lei, sau 3,42% ($(4550/133000) \cdot 100\%$). Creșterea IPC, sau, altfel spus, scăderea puterii de cumpărare a leului moldovenesc cu 14% în anul 2006 a cauzat întreprinderii pierdere din deținerea portofoliului în valoare de 7424 lei, sau 5,58% ($(7424/133000) \cdot 100\%$).

Tabelul 3

Model de actualizare la inflație a investițiilor pe termen scurt, anul 2006

Titluri de valoare pe termen scurt	Luna achiziției	Valoarea de intrare, lei	Factorul de conversie aferent lunii achiziției	Valoarea de piață la 31.12.06, lei	Valoarea raportată în bilanțul contabil, lei	Valoarea ajustată la inflație, lei	Pierderi din deținere de titluri, lei	Din care	
								Pierderi din modificarea prețului de piață, lei	Pierderi din inflație, lei
A	B	1	2	3	4 = min (c.1; c.3)	5 = c.4/c.2	6 = c.5-c.1	7 = c.6-c.8	8=c.4 · (1-c.2) / c.2
obligațiuni	feb.	9 000	1,119	8 750	8 750	7 821	-1 179	-250	-929
obligațiuni	mar.	15 000	1,103	16 000	15 000	13 595	-1 405	0	-1 405
acțiuni	aug.	65 000	1,066	61 500	61 500	57 712	-7 288	-3 500	-3 788
cambii	sept.	3 000	1,057	3 100	3 000	2 838	-162	0	-162
acțiuni	noiem.	25 000	1,029	32 000	25 000	24 291	-709	0	-709
cambii	noiem.	16 000	1,029	15 200	15 200	14 769	-1 231	-800	-431
În total	x	133 000	x	136 550	128 450	121 026	-11 974	-4 550	-7 424

Ca să determinăm aplicabilitatea principiului prudenței la evaluarea portofoliului în condiții de inflație, să presupunem că întreprinderea ignorează acest principiu și raportează titlurile de valoare la cost de achiziție*. Ajustând la inflație costul de achiziție (valoarea de intrare) al hârtiilor de valoare, este posibil a determina doar efectul inflației asupra acestor elemente patrimoniale.

Tabelul 4

Determinarea influenței inflației asupra investițiilor pe termen scurt, anul 2006

Titluri de valoare pe termen scurt	Luna achiziției	Valoarea de intrare, lei	Factorul de conversie aferent lunii achiziției	Valoarea actualizată la inflație, lei	Pierderi din deținere cauzată de inflație, lei
A	B	1	2	3=1/2	4=3-1
obligațiuni	februarie	9 000	1,119	8 045	-955
obligațiuni	martie	15 000	1,103	13 595	-1 405
acțiuni	august	65 000	1,066	60 997	-4 003
cambii	septembrie	3 000	1,057	2 838	-162
acțiuni	noiembrie	25 000	1,029	24 291	-709
cambii	noiembrie	16 000	1,029	15 546	-454
În total	x	133 000	x	125 312	-7 688

Rezultatele înscrise în Tabelul 4 demonstrează că dacă întreprinderea nu ar fi aplicat principiul prudenței în evaluarea portofoliului său la data întocmirii bilanțului contabil, ar fi înregistrat o pierdere din deținere de titluri de valoare, cauzată în întregime de inflație, în sumă de 7688 lei, sau 5,78% ((7688/133000)·100%) și nu de 9% (a se vedea Tab.3). Prin urmare, aplicarea principiului prudenței în condiții de inflație amplifică pierderea din deținerea hârtiilor de valoare cu 3,22 puncte procentuale (9%-5,78%).

În această ordine de idei, propunem ca prevederile actuale ale principiului prudenței să fie reformulate, astfel ca activele să fie raportate la valoarea cea mai mică dintre valoarea de intrare **actualizată la inflație** și valoarea realizabilă netă. Considerăm că o astfel de rectificare ar îmbunătăți calitatea informațiilor contabile prezentate în rapoartele financiare.

Bibliografie:

1. Legea contabilității, nr.113-XVI din 27.04.2007 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2007. - Nr.90-93.
2. SNC 25 „Contabilitatea investițiilor”.
3. SIC 29 „Raportarea financiară în economiile hiperinflaționiste”.

Prezentat la 28.08.2008

* Această situație de asemenea caracterizează efectele inflației asupra titlurilor de valoare la care nu există preț de piață.